

BÖLÜM 8

YAŞLI BİREYLERDE AKILCI İLAÇ KULLANIMI

Kadriye Nilay GENÇ¹
Yasemin ÖZER GÜÇLÜEL²

GİRİŞ

Dünyada kronik hastalıkların tedavisinin artması ile beklenen yaşam süresi uzamakta ve yaşlı nüfusu giderek yükselmektedir (1). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre 2030 yılına kadar dünyadaki her 6 kişiden 1'i 60 yaş ve üzerinde olacak ve 2050 yılında 60 yaş üstü nüfus %22'lere ulaşacaktır (2). Yaşlı nüfusun artmasının hem sosyal hem de ekonomik yönden toplumun her kesiminde önemli etkileri olacaktır (1-3).

Yaşlanma ile aynı anda bir ya da birkaç sağlık sorunu beraberinde görülmekte ya da bazı hastalıkların bir arada görülme olasılıkları yükselmektedir (2). Ayrıca yaşlanmayla görülme sıklığı artan kronik hastalıkların, önümüzdeki yıllarda hem ülkemizde hem dünyada büyük sorun oluşturması beklenmektedir (4). Yaşlılarda sık görülen kronik hastalıklar arasında hipertansiyon, kalp yetmezliği, diyabet, koroner arter hastalığı, osteoporoz, depresyon ve demans gibi hastalıklar bulunmaktadır (2,4-6). Tüm yaş gruplarında olduğu gibi yaşlılıkta da ilaç tedavisi en yaygın ve önemli tedavidir. Çoğu yaşlı hasta, diyabet, hipertansiyon, kalp yetmezliği gibi kronik hastalıkları kontrol etmek için uzun süre ilaç kullanmaktadır (5).

Yaşlı bireylerde görülen hastalıkların tedavisinde çok çeşitli ilaçlar kullanılabilir. Örneğin kardiyovasküler sistem ilaçları, analjezik ve nonsteroid antiinflatuarlar gibi. Kullanılmakta olan ilaçların fazla ve uygunsuz şekilde kullanılması yaşlı bireylerde birçok istenmeyen etki ve yan etki oluşturabilmektedir. Bu nedenle günümüzde yaşlı bireylerdeki çoklu ilaç kullanımı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (3,5,7-9).

İlaçların doğru şekilde kullanımı hastalıklarda yaşam ömrünü uzatmak açısından önemlidir. İlaçların uygunsuz şekilde kullanımına bağlı ilaç-ilaç

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fenerbahçe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

² Dr. Öğr. Üyesi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

KAYNAKLAR

- Kaya H, Turan N, Çulha Y, Aydın GÖ. Yaşlı bireylerde ilaç yönetiminde hemşirenin rolü. *JAREN/ Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*. 2018; 4(2):120-126. doi: 10.5222/jaren.2018.120
- WHO. Ageing and Health. (7/2/2022 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health> adresinden ulaşılmıştır).
- Ağar A. Yaşlılarda ortaya çıkan fizyolojik değişiklikler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2020; 3(3): 347-354. doi: 10.38108/ouhcd.752133
- Ayık DB, Büyükbayram Z. The effect of rational drug use on health perception and drug compliance in chronic diseases. *International Journal of Caring Sciences*. 2021;14(1):498.
- John NN, VJ Arjun, James A, NN Ramesh, Mahendrakar A. Prescribing patterns of drugs in geriatric patient. *Journal of Drug Delivery & Therapeutics*. 2021; 11(2):168-170.
- Savran M, Aşçı H. Huzurevinde yaşayan yaşlılardaki ilaç profilinin değerlendirilmesi: ilaç-ilaç etkileşimi analizi. *SDÜ Tıp Fak Dergisi*, 2018;25(4):361-369 doi:10.17343/sdu.tfd.403187
- Büyükyılmaz F, Çulha Y, Yaşlılarda çoklu ilaç kullanımı ve üriner sisteme etkileri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, ISSN: 2147-7892, 2018; 2(6):77-85. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.464561>
- Gümüştakım RŞ, Başer DA. Birinci basamakta yaşlılarda çoklu ilaç kullanımı: bir kırsal alan örneği. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 2019; 23 (1): 2-8. doi: 10.15511/tahd.19.00102
- Öztürk Z, Uğraş KG. Yaşlı hastalarda ilaç kullanımı ve polifarmasi. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi 2017*; 27(2):103-108, doi:10.5222/terh.2017.103
- Altuntaş O, Akı E, Huri M. Kronik hastalıklarda ilaç kullanımının yaşam kalitesi ve sosyal katılıma etkisi üzerine nitel bir çalışma. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*. 2015;3(2):79-86.
- World Health Organization (WHO). Conference of Experts on the Rational Use of Drugs, World Health Organization, Nairobi, Kenya, WHO/CONRAD/WP/RI, (25-29.12.1985). <https://www.who.int>
- Gülhan R. Yaşlılarda akılcı ilaç kullanımı. *Okmeydanı Tıp Dergisi*. 2013; 29(2):99-105, doi: 10.5222/otd.supp2.2013.099
- World Health Organization. Promoting rational use of medicines: core components. Geneva: World Health Organization; 2002.https://apps.who.int/WHO_EDM_2002.3.pdf
- Borman P. Yaşlılarda akılcı ilaç kullanımı ilkeleri. *Türk Fizyoterapi Tıp Rehabilitasyon Dergisi*. 2009; 55(2):72-74.
- Ergün Y, Aykan DA. Akılcı ilaç kullanımı: genel prensipler. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*. 2019;28(1):19-27. doi:10.17827/akt.405358
- Cankara FN, Aşçı Sönmez Y. Üniversite hastanesinde yatan hastaların profili, hekimlerin ilaç tercihleri ve polifarmasi varlığı, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2015; 6(1):20.
- Lie Y, Hu J, Gao YZ et al. Prevalence and determinants of potentially inappropriate medications prescribing in elderly patients in Chinese communities, *Annals of Palliative Medicine*. 2021;10(2):2072-2079. <http://dx.doi.org/10.21037/apm-21-32>
- Selçuk T. Adıyaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi İç Hastalıkları Kliniğinde 65 Yaş ve Üzeri Yatan Hastaların Kullanılan İlaçların Beers Kriterleri ve Avrupa Birliği Listesine Göre Değerlendirilmesi. (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nurhan BİLEN), 2020.
- Ünivar S., Bayrak H., Aktay G. Yaşlılarda çoklu ilaç kullanımının değerlendirilmesi, *Genel Tıp Dergisi*. 2019;29(2):55-59. doi: 10.15321/GenelTıpDer.2019253581
- Demirdal T. Yaşlılarda Akılcı İlaç Kullanımı. Altındiş M.(ed.) *Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakımı* içinde. İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık; 2013.s. 263-268.
- Dedeli Ö, Kaptan G. Yaşlılıkta İlaç Kullanımı. Kaptan G.(ed.) *Geriatrye Çok Yönlü Bakış* içinde. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2017. s. 93-100.
- Mallet L, Spinewine A, Huang A. Prescribing in elderly people the challenge of managing drug interactions in elderly people. *Lancet*. 2007; 370:185-91. doi: 10.1016/S0140-6736(07)61092-7
- Turnheim K. Drug dosage in the elderly. Is it rational? *Drugs & Aging*. 1998; 13(5): 357-379. doi:

10.2165/00002512-199813050-00003

- Lindeman RD. Renal and Urinary Tract. Masoro EJ. (ed.) *Handbook of Physiology* in. London : John Murray;1995; (Sect. 11) p. 485–503.
- Muhlberg W, Platt D. Age-dependent changes of the kidneys: pharmacological implications. *Gerontology*. 1999; 45: 243–253. doi: 10.1159/000022097
- Ferder LF, Inserra F, Basso, N. Effects of renin-angiotensin system blockade in the aging kidney. *Experimenta. Gerontology*. 2003; 38, 237–244. doi: 10.1016/s0531-5565(02)00264-4
- Çelik M, Çelik E, Alp H. Yaşlılarda Akılcı İlaç Kullanımı. Alp H.(ed.) *Akılcı İlaç Kullanımı ve Klinik Farmakoloji* içinde. İstanbul: Akademisyen Kitabevi;2019; s.65-143.
- Kerry Z. Yaşlılarda doğru ilaç kullanımı. *Ege Tıp Dergisi*. 2015; 54(Ek Sayı): 62-73. <https://doi.org/10.19161/etd.344151>
- Schmucker DL. Aging and drug disposition: an update. *Pharmacological Reviews*. 1985;37, 133–148.
- Campion EW, Avorn J, Reder VA. et al. Overmedication of low-weight elderly. *Archives of Internal Medicine*. 1987; 147: 945–947.
- Trautinger F. Mechanisms of photodamage of the skin and its functional consequences for skin ageing. *Clinical and Experimental Dermatology*. 2001;26, 573–577. doi: 10.1046/j.1365-2230.2001.00893.x
- Gelal A. Yaşlılarda ilaç kullanımını etkileyen farmakodinamik değişiklikler. *Türk Geriatri Dergisi Özel Sayı*. 2006; Özel Sayı: 33- 36.
- Turnheim K. When drug therapy gets old: pharmacokinetics and pharmacodynamics in the elderly. *Experimental Gerontology*. 2003;38(8):843-53. doi: 10.1016/s0531-5565(03)00133-5
- Tarhan G, Uslu AU, Kavaklı Ö. ve ark. Yaşlı hastalarda akılcı ilaç kullanımı. *Osmangazi Tıp Dergisi*. 2020;42(2);130-139. <https://doi.org/10.20515/otd.465845>
- Kızmaz M, Kurt BK, Kargın NÇ, Döner E. Kırsalda ilçe hastanesi aile hekimliği polikliniği'ne başvuran 65 yaş üstü hastalarda polifarmasi prevalansı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi, *Ankara Medical Journal*. 2020;(1):123-134 // 10.5505/amj.2020.46548
- İlhan B, Öztürk GB. Yaşlı ve akılcı ilaç kullanımı. *Türkiye Klinikleri Journal of Geriatrics-Special Topics*. 2015;1(1): 1-7.
- Elkin N. Yaşlılarda polifarmasi ve akılcı ilaç kullanımına aile hekimliği yaklaşımı, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;11(11):279-290. doi: <https://doi.org/10.38079/igusabder.649423>
- Pesen E. Genel Dahiliye Polikliniğine Başvuran Geriatrik Hastalarda, Polifarmasi ve İlaç Kullanımı ile İlgili Uygunsuzlukların İrdelenmesi, Uzmanlık Tezi, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları ABD, 2013 (Danışman: Doç Dr. Celaledin Demircan).
- Hasanzade U, Demircan C. Polypharmacy and potential inappropriate drug use in the elderly admitted to the general internal medicine outpatient clinic, *Turkish Journal of Internal Medicine*. 2021;3(1): 46-48, doi: 10.46310/tjim.879724
- Bahşi Özturun HS, Turgut T et al. Hastanede Yatan Yaşlılarda Polifarmasi ile Kas Gücü ve Fonksiyonu Arasındaki İlişki. *Ankara Med J*, 2019;(3):460-467. doi: 10.17098/amj.624716.
- Arslan Ş, Atalay A, Gökçe- Kutsal Y. Yaşlılarda ilaç tüketimi, *Turkish Journal of Geriatrics, Geriatri*. 2000; 3(2): 56-60.
- Doucet J, Chassagne P, Trivalle C, et al. Drug-drug interactions related to hospital admissions in older adults: a prospective study of 1000 patients. *Journal of American Geriatrics Society*. 1996; 44: 944–48. doi: 10.1111/j.1532-5415.1996.tb01865.x.
- Bahat G, Akpınar TS, Tufan F. ve ark. Yaşlılarda akılcı ilaç kullanımı. *Journal of Gerontology* . 2012;1(1):2-8. doi:10.4172/
- Demirbağ BC, Timur M. Bir grup yaşlının ilaç kullanımı ile ilgili bilgi, tutum ve davranışları. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2012; 11(1):1-8.
- Aydos TR. Yaşlıda İlaç Kullanımında Nelere Dikkat Edilmeli? Türk Geriatri Derneği Bilimsel Kurulu(ed.) *Bu Evde Yaşlı Var* içinde. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi; 2018.s.45-53.
- Yıldırım B, Kılınç A. Polypharmacy and drug interactions in elderly patients. *Türk Kardiyoloji Der-*

- neği Arşivi. 2017;45(5): 17-21. doi: 10.5543/tkda.2017.92770.
- Khamis S, Abdi Mohammed A, Uzan A, Basgut B. Applying beers criteria for elderly patients to assess rational drug use at a university hospital in Northern Cyprus. *Journal of Pharmacy and Bioallied Sciences*. 2019;11(2):133-141, doi: 10.4103/jpbs.JPBS_208_18.
- Lester E, Dykstra M, Grant C. et al. High-risk medications in older patients with trauma: a cross-sectional study of risk mitigation. *Canadian Journal of Surgery*. 2019; 62(2):100-104. doi: 10.1503/cjs.017117
- Sharma J, Parulekar M, Stewart P. et al. Geriatric consultation reduces high-risk medication usage at discharge in elderly trauma patients. *Cureus*. 2018; 10(11): e3649. doi: 10.7759/cureus.3649
- Napolitano F, Izzo MT, Di Giuseppe G, Angelillo IF. Frequency of inappropriate medication prescription in hospitalized elderly patients in Italy. *PloS One*. 2013; 8(12): e82359. doi: 10.1371/journal.pone.0082359
- Praxedes MFS, Telles Filho PCP, Pinheiro MLP. Identificação e análise de prescrições de medicamentos potencialmente inapropriados para idosos em uma instituição hospitalar. *Cien Cuid Saude*. 2011; 10(2):338-344. doi: 10.4025/ciencuidsaude.v10i2.10214
- Sakuma M, Morimoto T, Matsui K. et al. Epidemiology of potentially inappropriate medication use in elderly patients in Japanese acute care hospitals. *Pharmacoepidemiology Drug Saf*. 2011; 20(4):386-392. doi: 10.1002/pds.2110. Epub 2011 Jan 20
- Kutsal YG, Biberoglu K, Atlı T, Aslan D. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Hekimler İçin Yaşlı Sağlık Tanı ve Tedavi Rehberi 2010. ISBN: 978-975-590-307-1, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 781.
- Ulupınar S, Akıcı A. Hemşirelik uygulamalarında akılcı ilaç kullanımı, *Türkiye Klinikleri Pharmacology- Special Topics*. 2015;3(1):84- 93.
- Özer E, Özdemir L. Yaşlı bireyde akılcı ilaç kullanımı ve hemşirenin sorumlulukları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*. 2009;42-51.
- Kılıçdağı Y, Özçelikay G. Serbest eczanelere başvuran yaşlı hastaların akılcı ilaç kullanımında eczacıların rolü. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Science*. 2019;4(1): 1-6.doi: 10.5336/healthsci.2018-60535a